

Analyse | kraka

19. april 2016

Stigning i produktionen som følge af at få flere førtidspensionister i arbejde

Af Jens Hauch og Nicolai Kaarsen

Dette notat beregner effekten på produktionen (bruttoværditilvæksten) af at øge antallet af beskæftigede som følge af en reform af førtidspension.¹

- Dansk Arbejdsgiverforening (DA) har vurderet, at en reform af førtidspension kan øge arbejdsudbuddet med 25.000 personer. Dette estimat er behæftet med usikkerhed, bl.a. fordi det er baseret på erfaringer fra andre lande. Det er også usikkert hvor stor en andel af den øgede arbejdsstyrke, som finder beskæftigelse.
- Hvis det lægges til grund, at effekten på beskæftigelsen er 12.000 personer og det samtidig lidt konservativt lægges til grund, at lønnen for de nyligt beskæftigede er 50 pct. af lønnen for beskæftigede med samme demografiske karakteristika, er den samlede effekt på lønsummen og dermed førsteordenseffekten på BVT 1,6 mia. kr.

---

¹ Analysen er udført på opfordring af Dansk Byggeri. Ansvar for analysen, resultaterne og anbefalingerne er dog alene Krakas.

Kontakt

Økonom, Ph.D.
Nicolai Kaarsen
Tlf. 4297 9626
E-mail nk@kraka.org

Potentiale for stigning i produktion**1. Potentiale for stigning i produktionsniveau**

I 2014 var der omtrent 230.000 førtidspensionister i Danmark blandt de 16-64 årige svarende omkring 6,6 pct.² Dette notat kortlægger potentialet for stigningen i Danmarks samlede bruttoværditilvæksten, BVT, hvis førtidspensionister kommer i arbejde.

Kun direkte effekt på BVT medregnes

Effekten på BVT opgøres noget forenkelt som den direkte effekt på lønsummen ved at personerne kommer i beskæftigelse, dvs. en førsteordenseffekt. Der må dog forventes afledte effekter, fx via det offentlige budget. Hvis en person overgår fra passiv forsørgelse til beskæftigelse falder de offentlige udgifter til overførselsindkomst og skatteindtægterne stiger. Hvis det offentlige budget fastholdes uændret, vil det således være muligt at sænke skattetrykket, hvilket vil forøge arbejdsudbuddet og dermed på langt sigt beskæftigelsen yderligere. Ligeledes må det forventes, at kapitalapparatet vil tilpasses den forøgede beskæftigelse, hvilket kan forøge værditilvæksten i form af et højere afkast af kapital. Sådanne afledte effekter er ikke medregnet.

Tre usikre forhold

Når effekten på lønsummen skal opgøres, er der tre særdeles usikre forhold:

1. Hvor stor en andel af førtidspensionisterne er i en tilstand, hvor de rent faktisk ville kunne arbejde, dvs. hvor meget vil arbejdsstyrken kunne forøges, fx ved en kritisk gennemgang af førtidspensionisternes arbejdsduelighed?
2. Hvor stor en andel af den forøgede arbejdsstyrke vil rent faktisk komme i beskæftigelse?
3. Hvor høj en løn vil gruppen, der kommer i beskæftigelse rent faktisk kunne oppebære?

Disse usikre forhold betyder, at ikke inden for rammerne af dette notat er muligt at angive et enkelt bud på effekten på BVT, i stedet angives effekten under forskellige ikke-trivielle antagelser, jf. Tabel 1. Indholdet af tabellen skal derfor primært ses som regneeksempler.

Arbejdsudbuddet kan øges gennem reformer

Dansk Arbejdsgiverforening har vurderet, at en reform af førtidspensionssystemet kan øge det effektive arbejdsudbud med ca. 25.000.³ Denne vurdering er baseret på erfaringer fra Sverige, Holland, Østrig og UK, som har nedbragt andelen af førtidspensionister gennem reformer – f.eks. ved at centralisere visitationen ind i førtidspension, stille større krav til løbende revurderinger af arbejdsevne og styrke rehabiliteringsindsatsen.⁴ Potentialet afhænger dog også af den oprindelige visitation til førtidspension, og det kan ikke udelukkes, at denne har været ganske forskellig i Danmark og de øvrige lande. Derudover kan der være en række øvrige forskelligheder på tværs af landene, der reducerer sammenligneligheden. DA's vurdering er således behæftet med betydelig usikkerhed.

² DA (2015) "Veje til at øge beskæftigelsen i Danmark." Effekten på beskæftigelsen er i fuldtids personer og kan således både dække over en stigning i beskæftigelsesgrad og arbejdstid. Tallet inkluderer personer i ressourceforløb.

³ DA (2015).

⁴ Se f.eks. gennemgangen i Burkhasuer, R., Daly, M., McVicar, D. og Wilkins, R. "Disability Benefit Growth and Disability Reform in the U.S.: Lessons from Other OECD Nations." (2013) Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper 2013-40.

Strukturel ledighed

Mht. den forventede ledighed antages der som udgangspunkt en ledighed svarende til den strukturelle ledighed på ca. 5 pct.⁵ Dette vurderes dog, at være en ganske optimistisk antagelse: En højere ledighed må i praksis forventes, da førtidspensionisterne jo netop er tildelt førtidspension pga. nedsat arbejdsevne. Hvis et strukturelt ledighedsniveau på 5 pct. lægges til grund, er effekten på beskæftigelsen knap 24.000 jf. DA's vurdering af arbejdsudbudseffekt.

Produktion per beskæftiget

For at beregne hvor meget en førtidspensionist i gennemsnit kan øge produktionen med, tages udgangspunkt i lønnen for beskæftigede, som har samme alder, køn, uddannelsesniveau og arbejdsmarkedserfaring, som gruppen af førtidspensionister har i dag. Boks 1 gennemgår denne beregning i detaljer. Gennemsnitslønnen for gruppen, der demografisk set ligner førtidspensionister, men er i beskæftigelse, var 270.000 kr. i 2013. Det må forventes, at produktionspotentialet for førtidspensionister ligger noget under denne løn, da begrundelsen for at de modtager ydelsen, jo netop er nedsat arbejdsevne som følge af sygdom.

Usikkerhed omkring produktionspotential

Da det er usikkert, hvor meget lavere produktionsevnen er for førtidspensionister i gennemsnit, betragtes tre scenarier: Hhv. 50, 75 og 100 pct. af lønnen for beskæftigede med samme demografiske karakteristika. Nedsat arbejdsevne taler for, at førtidspensionister ligger lavt. Lønberregningen tager udgangspunkt i nuværende førtidspensionister med forholdsvis ringe erhvervs erfaring og derfor lavt produktionspotential. Hvis en reform af visitationen mindsker tilgangen til førtidspension, vil erhvervs erfaringen for fremtidige generationer blive højere, hvilket taler for et højere produktionspotential.

Stigning på 1,4 mia. kr. i værste scenarie

I det dårligste af de 12 scenarier øges bruttoværditilvæksten med 1,6 mia. kr., jf. Tabel 1.⁶ Her antages, at beskæftigelsen stiger med 12.000 – svarende til 50 pct. af DA's estimat – og at lønnen er på 135.000 kr. – svarende til 50 pct. af gennemsnitslønnen for en beskæftiget med samme demografiske træk. 135.000 kr. svarer til 11.250 kr. om måneden, hvilket er et godt stykke under den typiske mindsteløn på omkring 18.000 kr. Det ligger nogenlunde på niveau med kontanthjælpssatsen for personer over 30 år, som er på 11.000 kr.

Mindst 3,2 mia. i DA's scenarie hvis ledighed på 5 pct. antages

Med udgangspunkt i DA's vurdering af potentialt og under antagelse af en strukturel ledighed på 5 pct. vil effekten på BVT være mellem 3,2 og 6,5 mia. kr. pr. år. Det er dog næppe sandsynligt, at denne persongruppe vil kunne opnå en beskæftigelsesgrad svarende til den strukturelle ledighed og en løn svarende til de tilsvarende personer, der i dag er i beskæftigelse. De 6,5 mia. kr. må derfor betragtes som en klar overvurdering af effekten.

Tabel 1 Effekt på lønsum af at bringe førtidspensionister i beskæftigelse, mia. kr.

	Stigning i beskæftigelse			
	12.000	20.000	24.000	30.000
100 pct. af normal løn (270.000 kr.)	3,2	5,4	6,5	8,1
75 pct. af normal løn (200.000 kr.)	2,4	4,0	4,8	6,0
50 pct. af normal løn (135.000 kr.)	1,6	2,7	3,2	4,1

Anm.: Normal løn angiver gennemsnitslønnen for beskæftigede med samme demografiske karakteristika som førtidspensionister i 2013.

Kilde: Egne beregninger pba. registerdata fra Danmarks Statistik.

⁵ Finansredegørelse 2014, Figur 3.11, s. 112. Finansministeriet.

⁶ I notatet sættes lighedstegn mellem bruttoværditilvækst og lønstigninger. Der tages forbehold for, at løn ikke altid afspejler produktion – særligt i offentlige virksomheder kan der være et mismatch. Samtidig vil der på sigt være en positiv effekt på kapitalapparatet af at øget arbejdsudbud, hvilket vil trække produktionen yderligere op. Denne effekt er ikke opgjort i notatet.

2013 reform kan ændre det fremtidige potentiale

Førtidspensionssystemet er senest reformeret i 2013, hvor der er oprettet en ny ydelse – ressourceforløb – som et alternativ til førtidspension for personer under 40 år. Hvis reformen har held med at mindske tilgangen til førtidspension, kan det betyde et løbende, fremtidige fald i antallet af modtagere. Ovenstående beregninger tager udgangspunkt i situationen i dag og grundlaget for beregningerne kan selvfølgelig ændres, efterhånden som reformen fra 2013 slår igennem.

Boks 1 Beregning af løn for beskæftigede med samme demografiske karakteristika som de nuværende førtidspensionister

For at beregne den potentielle løn for førtidspensionister anvendes lønnen for beskæftigede med samme demografiske karakteristika.

Først estimeres en lineær regression, hvor erhvervsindkomst regresseres på en række baggrundsvARIABLE for alle beskæftigede i Danmark. I regressionen indgår dummyer for uddannelsesniveau, alder, alder kvadreret, antal år på arbejdsmarkedet, antal år på arbejdsmarkedet kvadreret og en kønsdummy.

Denne regression bruges til at prædikere erhvervsindkomsten for hver førtidspensionist. Den prædikerede erhvervsindkomst er udtryk for, hvad en beskæftiget, med samme demografiske træk som den pågældende førtidspensionist, i gennemsnit tjener. Derefter fratrækkes dette beløb den pågældendes førtidspensionists nuværende erhvervsindkomst. Hvis en pensionist kommer i arbejde antages det altså, at det erstatter nuværende arbejde. Til slut tages gennemsnittet af dette beløb, hvilket giver 270.000 kr.

Det er vigtigt at tage højde for antal år på arbejdsmarkedet, da nuværende førtidspensionister typisk har mindre erhvervs erfaring end den gennemsnitlige beskæftigede på samme alder, hvilket betyder lavere produktivitet og løn. Hvis det imidlertid lykkedes at begrænse tilgangen til førtidspension gennem en reform, vil erhvervs erfaringen for dem, som ellers ville være blevet førtidspensionister, stige løbende, hvilket vil trække i retning af højere løn.